

Головні та другорядні члени речення.

**Підмет і присудок
як головні члени речення.**

Способи вираження підмета.

**Простий і складений
(іменний і дієслівний).**

Способи вираження присудка

Мета уроку

- поглибиш знання про підмет як головний член речення;
- навчишся виділяти підмети в двоскладному реченні, визначати способи їх вираження;
- дізнаєшся більше про присудок як головний член речення, способи його вираження;
- навчишся виділяти присудки в двоскладному реченні, визначати способи їх вираження;
- удосконалиш вміння конструювати речення з різними за способом вираження присудками.

1. Актуалізація опорних знань. Мотивація навчальної діяльності учнів

Завдання

Прочитайте речення й назвіть головні члени.

1. Яскрава палітра української фразеології. 2. Вона вражає своїм багатством. 3. Пригадайте два-три фразеологізми та поясніть їх значення.

Опитування

Пригадайте, якими бувають речення за складом граматичної основи ?

Завдання

Яке, на вашу думку, є двоскладним.

1. Яскрава палітра української фразеології. 2. Вона вражає своїм багатством. 3. Пригадайте два-три фразеологізми та поясніть їх значення.

Пояснення

Двоскладним є речення під номером **2**.

1. Яскрава палітра української фразеології. 2. Вона
вражає своїм багатством. 3. Пригадайте два-три
фразеологізми та поясніть їх значення.

2. Вивчення нового матеріалу

Теорія

Підмет — головний член речення, який означає особу, предмет, предмечену дію та відповідає на питання ***хто?***
що?

Садок ріс на волі в глибокій долині.

Багаті на печі сиділи та калачі їли.

Спинитися — вмерти з одчаю й знемоги.

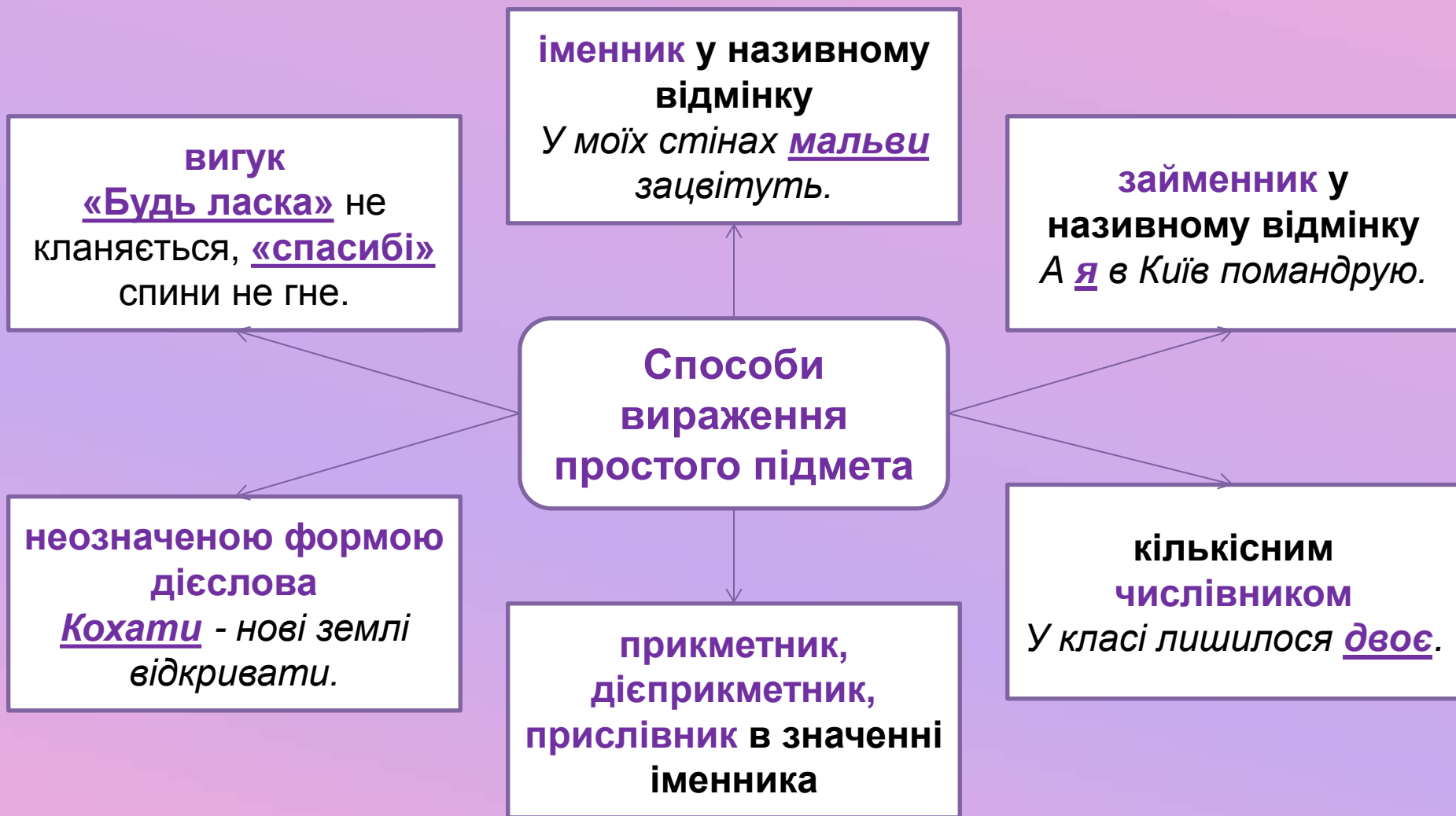
Теорія

На звільнені полиці я поставлю (кого? що?)

книги. **≠ ВОНИ**

На столі лежали (хто? що?) книги. **= ВОНИ**

Теорія

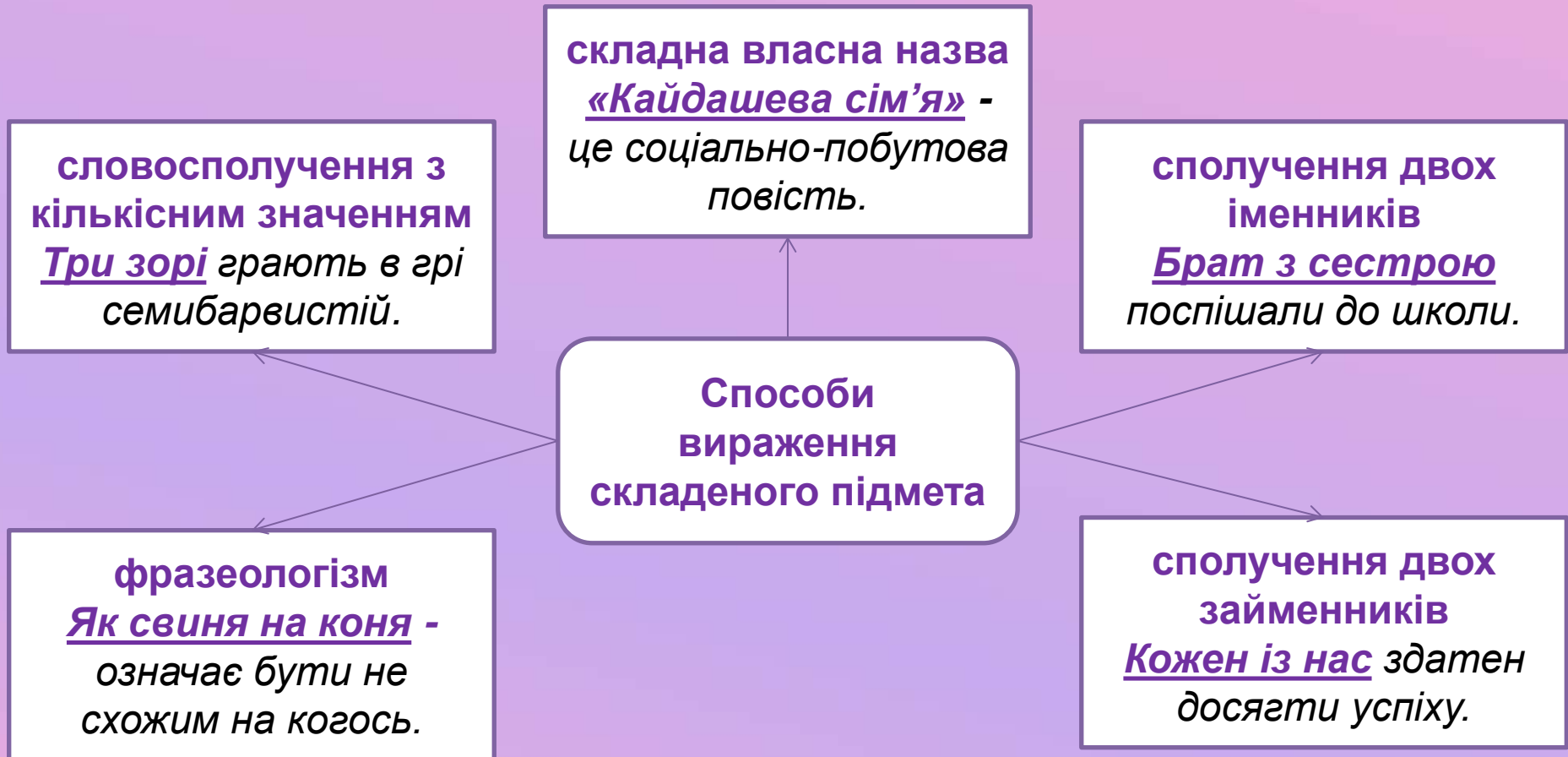
Завдання

Розподіліть речення між п'ятьма категоріями за способом вираження підмета.

Скористайтесь QR-кодом або натисніть на посилання в чаті (<https://learningapps.org/watch?v=pjt3y7bwt20>), щоб відкрити вправу.

Теорія

Завдання

Розподіліть речення між п'ятьма категоріями за способом вираження підмета.

Скористайтесь QR-кодом або натисніть на посилання в чаті (<https://learningapps.org/watch?v=p2vth91sn20>), щоб відкрити вправу.

Теорія

Присудком називається головний член речення, який означає, що говориться про підмет, і відповідає на питання **що робить підмет? що з ним робиться? який він є? ким він є?**

Присудки бувають прості та складені.

Простий дієслівний присудок виражається дієсловом дійсного, умовного (б), наказового способів, а також інколи інфінітивом: Чи не пішли б ми додому?

Теорія

Перша частина **складеного дієслівного присудка** - це допоміжне дієслова, яке має значення тривалості дії або можливості дії; друга частина - неозначена форма дієслова.

починаю

займатися

завершую

готуватися

хочу

прочитати

прагну

+ отримати

можу

сказати

здатний

осилити

не можу

завершити

Теорія

!!! Зважай на те, що присудок, виражений складеною формою майбутнього часу, визначаємо як простий дієслівний (*буду писати*).

!!! Пам'ятай про те, що складені дієслівні присудки не потрібно плутати з простими, які мають при собі додатки або обставини мети, виражені інфінітивом:

Моїй сестрі (що робити?) подобається (що?) малювати.

Брат (що зробив?) прийшов (з якою метою?) допомогти.

Теорія

Перша частина **складеного іменного присудка** - це дієслово-зв'язка **є** (у різних часових та особових формах: *є, був, будеш...*); друга частина - іменна частина мови або дієприкметник.

є	другом
були	+ впевнені
буде	схожим
став	успішним
стане	актрисою
виявився	смачним

Завдання

Розмісти сполучення слів у три колонки.

*Скористайтесь QR-кодом або
натисніть на посилання в чаті
(<https://learningapps.org/watch?v=pjy3y1tya20>),
щоб відкрити вправу.*

3. Узагальнення знань

Тести

Простий підмет вжито в реченні

- А.** На підлозі бавилося двоє діток.
- Б.** О, скільки спогадів дарує цей клаптик рідної землі!
- В.** Там над водою купка людей лагодилась сідати в човен.
- Г.** Усі ми дужі дружбою своєю.
- Д.** Чумацький Шлях розлігся чорним небом.

Пояснення

Правильна відповідь **Б**.

Проаналізуймо запропоновані речення.

На підлозі бавилося двоє діток (*числівник + іменник*).

О, скільки спогадів дарує цей клаптик (*іменник у Н.в.*)
рідної землі!

Там над водою купка людей (*іменником з числовим
значенням + іменник в Р.в.*) лагодилась сідати в човен.

Усі ми (*два займенники*) дужі дружбою своєю.

Чумацький Шлях (*складна власна назва*) розлігся
чорним небом.

Тести

Підмет виражено неозначеною формою дієслова в реченні

- А.** Пане Попель, розмовляти з вами — велика приємність.
- Б.** Оті два дні швидко пройшли.
- В.** З дитинства моя донечка обожнює танцювати.
- Г.** Залізник і Гонта відмовилися відповідати на запитання.
- Д.** Бити байдики — означає ледарювати.

Пояснення

Правильна відповідь у варіанті **А**.

Проаналізуємо запропоновані речення.

Пане Попель, *(хто? що?)* розмовляти з вами — велика приємність.

Підмет виражено неозначеною формою дієслова або інфінітивом.

Оті *(хто? що?)* два дні швидко пройшли.

Підмет виражено словосполученням з кількісним значенням.

З дитинства моя *(хто? що?)* донечка обожнює танцювати.

Підмет виражено іменником у Н.в.

(Хто? що?) Залізняк і *(хто? що?)* Гонта відмовилися відповідати на запитання.

Підмети виражено іменниками у Н.в.

(Хто? що?) Бити байдики — означає ледарювати. Підмет виражено фразеологізмом.

Тести

Простий дієслівний присудок вжито в реченні

- А.** Ранок був холодним та безбарвним.
- Б.** Суха морська трава може шелестіти під ногами.
- В.** Еней був парубок моторний.
- Г.** Цілий хутір обведений частоколом по високім рові.
- Д.** Будуть тебе кликати у сади зелені хлопців чорночубих диво-наречені.

Пояснення

Проаналізуємо запропоновані речення.

Ранок (*яким був підмет?*) був холодним та безбарвним.

Суха морська трава (*що робить?*) може шелестіти під ногами.

Еней (*ким був підмет?*) був парубок моторний.

Цілий хутір (*який є підмет?*) обведений частоколом по високім рові.

(*Що робитимуть?*) Будуть тебе кликать у сади зелені хлопців чорночубих диво-наречені.

Не забуваймо, що присудки виражені складеною формою майбутнього відносимо до простих дієслівних. Отже, правильна відповідь Д.

Тести

Складений дієслівний присудок вжито в реченні

- А.** Тютюн був високий і густий-прегустий.
- Б.** Весна, весна. Сади мов п'яні.
- В.** Почав жевріти схід сонця.
- Г.** «Кайдашева сім'я» - соціально-побутова повість.
- Д.** Ми будемо снідати разом.

Пояснення

Правильна відповідь **В**.

Проаналізуємо запропоновані речення.

Тютюн (*який був підмет?*) був високий і густий-прегустий.

Весна, весна. Сади (*який є підмет?*) мов п'яні.

Почав жевріти (*що зробив?*) схід сонця.

«Кайдашева сім'я» - (*що є підмет?*) соціально-побутова повість.

Ми (*що робитимемо?*) будемо снідати разом.

Складений дієслівний присудок є в реченні під варіантом В. Перша частина - допоміжне дієслово зі значенням дії (**почав**), друга - інфінітив (**жеврiти**).

Тести

Складений іменний присудок вжито в реченні

А. До чистої мети треба йти чистою дорогою.

Б. Хотів би я злетіти в небеса.

В. У будь-якій ситуації залишатися Людиною — ось єдина умова життя.

Г. Буду словом і хлібом ділитись.

Д. Хай мовчать Америки й Росії, коли я з тобою говорю!

Пояснення

Проаналізуємо запропоновані речення.

До чистої мети **(що робити?)** треба йти чистою дорогою.

(Що робив би?) Хотів би я злетіти в небеса.

У будь-якій ситуації залишатися Людиною — **(що є підмет?)** ось єдина умова життя.

(Що робитиму?) Буду словом і хлібом ділитись.

(Що роблять?) Хай мовчать Америки й Росії, коли я з тобою **(що роблю?)** говорю!

Складений іменний присудок є в реченні під варіантом В. Перша частина - допоміжне дієслово зі значенням дії (пропущена **дієслово-зв'язка є**), друга - іменник (**умова**).

Тести

**Іменну частину складеного присудка виражено
прикметником у реченні**

А. Дід Захарко був коваль.

Б. Добре діло – правду говорити сміло.

В. У містах земля одягнена в камінь і залізо.

Г. Життя здавалося тоді вічно щасливим.

Д. А церква й довкола церкви – мов великий живий
квітник.

Пояснення

Проаналізуємо запропоновані речення.

Дід Захарко був коваль.

Іменна частина виражена іменником у Н.в. (коваль).

Добре (що є підмет?) діло – правду говорити сміло.

Іменна частина виражена іменником у Н.в. (діло).

У містах земля (який є підмет?) одягнена в камінь і залізо.

Іменна частина виражена дієприкметником (одягнена).

Життя (яким здавався підмет?) здавалося тоді вічно асливим.

Іменна частина виражена прикметником (щасливим).

А церква й довкола церкви – мов великий живий (що є підмет?) квітник.

Іменна частина виражена іменником у Н.в. (квітник).

Іменну частину складеного присудка виражено прикметником у рядку Г.

**Домашнє завдання. Виконати
тестову роботу за посиланням**

<https://www.classtime.com/code/Q9>

K62E

Приєднатись

до **<https://www.classtime.com/>**

з кодом сесії

Q9K62E

0
учнів
онлайн

Дякую за співпрацю!
До наступної зустрічі!